

HARRY WEBERS
voorzitter SER Overijssel

OMTZIGTGATE: ONBEHAGEN EN WANTROUWEN KOMEN TE PAARD

Scandinavische landen en Nederland scoren traditioneel hoog op het gebied van vertrouwen, tevredenheid en geluk. Een belangrijke doelstelling van het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' (2017) van kabinet Rutte III was om het vertrouwen van burgers te herstellen door te "bouwen aan een samenleving waarin mensen zich zeker voelen en vertrouwen in de toekomst kunnen hebben, houden of herwinnen". Vier jaar later is Rutte III demissionair en betalen de politiek en politici een hoge prijs voor wat inmiddels 'Omtzigtgate' wordt genoemd. Kort nadat de AEX All Time High stond, zakte de vertrouwensindex razendsnel naar All Time Low.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) onderzoekt al jarenlang het sociaal en institutioneel vertrouwen. Sociaal vertrouwen gaat over ons vertrouwen in de medemens. Dit is over de jaren tamelijk stabiel, maar steeg in de periode 2012 - 2018 van 58 % naar 62 %. Het institutioneel vertrouwen gaat over ons vertrouwen in publieke en private instituties. 'Gezaghebbende' instituties zoals rechters en politie scoren altijd redelijk hoog (60 - 70 %), maar het vertrouwen in de Tweede Kamer, pers en kerken relatief laag (30 - 35 %). Negatieve sentimenten en groeiend onbehagen in bevolkingsgroepen zoals boeren, klimaatactivisten, jongeren, zorgmedewerkers en onderwijspersoneel dragen logischerwijs niet bij aan ons institutionele vertrouwen.

Begin 2020 publiceerde het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) het 'Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2020|1'. Het panelonderzoek geeft een beeld van de persoonlijke, politieke en maatschappelijke opvattingen van burgers. Begin 2020 (2020|1) was het vertrouwen van burgers hoog, al waren er zorgen omtrent het woningtekort en inkomensongelijkheid. De tegenstelling tussen arme en rijke mensen werd als de grootste tegenstelling genoemd, gevolgd door die tussen lager- en hogeropgeleiden, mensen zonder en met werk, en allochtonen en autochtonen. De gezondheidszorg en milieu en klimaat werden als prioriteiten voor de politieke agenda gezien. Het vertrouwen in de Tweede Kamer en in het kabinet kwamen overeen. De helft gaf de politiek een (dikke) onvoldoende met kwalificaties als 'een en al leugen', 'slappe hap' en 'maken er een zootje van'. Ook waren er klachten over een gebrek aan visie en daadkracht.

Uit het SCP-onderzoek 2020|4 blijkt dat het pessimisme over Nederland groter was dan begin 2020 en dat de zorgen over de tegenstellingen waren toegenomen. De tegenstelling tussen allochtonen en autochtonen was gestegen van de 4-de naar de 2-de plaats. Terwijl het vertrouwen in de politiek aan het begin van de pandemie sterk was gestegen, leek die eind 2020 weer te gaan dalen. Er was somberheid alom vanwege de coronamoedigheid en de afwachtende politiek. Het positieve gevoel van saamhorigheid tijdens het begin de crisis bleek slechts een tijdelijk lichtpuntje en ons pessimisme kreeg de overhand (66 %). En onze zorgen over het milieu en het klimaat waren als prioriteit inmiddels stevig gezakt.

Op 8 april startte Minister van Staat en formatieveteraan Herman Tjeenk Willink als informateur met zijn onderzoeksopdracht "of en zo ja onder welke voorwaarden er voldoende vertrouwen bestaat of weer kan ontstaan". Rust herstellend, vertrouwen opbouwend en opties eliminerend stelt hij maatschappelijke problemen en de koers van ons land centraal, partijen boven personen, en tegenmacht (én tegenwicht én tegenspraak in de democratische rechtsorde) tegenover macht. Conform zijn boek 'Groter denken kleiner doen' sprak hij eerst alle kleine politieke partijen.

Het SCP-onderzoek 2020|4 gaat ook in op cynisme vanuit de positieve stelling 'De meeste politici zijn competente mensen die weten wat ze doen'. Maar ook vanuit de negatieve stelling 'De politici die ons land besturen geven vooral om hun eigen belangen'. Ik ben reuze benieuwd wat het komende CBP-onderzoek naar vertrouwen, maatschappelijk onbehagen en pessimisme én het 'Continu Onderzoek Burgerperspectieven 2021|1' (SCP) ons binnenkort gaan brengen?

Persoonlijk heb ik alle vertrouwen in Tjeenk Willink en zie ik in hem de Redder van het Binnenhof op weg naar een Nieuwe Politiek en Nieuw Leiderschap. Daarbij komen het Rijnlandse DNA van zijn voorvaders uit Winterswijk en zijn opa uit Deventer ongetwijfeld nog goed van pas. Meer vertrouwen, tevredenheid en geluk komen te voet, maar ik zie ze al hangen in de lucht!